

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

SAB390

Predefinert informasjon

Startdato:	03-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Slutt dato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 SAB390 1 O 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	306
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Tittel *:	Miljøterapeuter i skolen
Antall ord *:	7969

Sett hake dersom Nei
besvarelsen kan brukes
som eksempel i
undervisning?:

Egenerklæring *: Ja
Inneholder besvarelsen Nei
konfidensielt
materiale?:

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
uitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	80
Andre medlemmer i gruppen:	Deltakeren har innlevert i en enkeltmannsgruppe

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Miljøterapeuter i skolen
Social workers in schools

Kandidatnummer: 306

Bachelor i sosialt arbeid
Høgskulen på Vestlandet
Fakultet Helse- og sosialvitenskap
Innleveringsdato: 15.05.2023
Antall ord: 7969

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1

ABSTRACT

In this bachelor thesis i have done a literature study focused on how employing social workers in Norwegian secondary- and high school, could benefit and help children with their mental health. Based on the topic, i have chosen following question: *Why Is social workers important in schools, and how can they contribute to improving the mental health of pupils?* The increasing demand for focus on mental health in the schools has given teachers increased responsibility, often stretching far beyond their knowledge. Having more social workers employed in school, will increase the chances of seeing the child in several settings and therefore be able to provide the child with a more holistic offer.

Many pupils in today's schools need extra help to master both academic requirements and social competence. Research shows that a well-functioning interprofessional collaboration is necessary to meet the many complexed needs of the pupils. In order to get such a well-functioning collaboration several factors must be in place, in order to benefit the pupils and allow the school to be a good place for them to be.

Innholdsfortegnelse

1.0 innledning.....	4
1.1 Bakgrunn for tema og sosialfaglig relevans.....	5
1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensing.....	6
2.0 Begrepsforklaringer.....	6
3.0 Juridiske føringer.....	8
3.1 Lovverk.....	8
3.2 Folkehelse og livsmestring i skolen.....	9
4.0 Sosialarbeiders rolle i skolen.....	9
5.0 Teori.....	10
5.1 Den utviklingsøkologiske modell - Urie Bronfenbrenner.....	10
5.1.1 Mikrosystemet.....	11
5.1.2 Mesosystemet.....	11
5.1.3 Makrosystemet.....	11
5.2 Tverrfaglig samarbeid.....	12
6.0 Metode.....	14
6.1 Metode.....	14
6.2 Litteraturstudie.....	14
6.3 Datainnsamling.....	14
6.3.1 Søkeprosessen.....	14
6.3.2 Søkeord.....	15
6.3.3Inklusjons- og eksklusjonskriterier.....	15
6.3.4 Flytdiagram.....	16
6.4 Kildekritikk.....	18
7.0 Funn.....	18
7.1 Psykisk helse i skolen.....	18
7.2 Miljøterapeutens rolle i skolen.....	19
7.3 Det tverrfaglige samarbeidet.....	20
8.0 Drøfting.....	21
8.1 Psykisk helsearbeid i skolen.....	21
8.2 Det tverrfaglige samarbeidet.....	24
9.0 Avslutning.....	26
Litteraturliste.....	27
Vedlegg.....	30
Vedlegg 1 – Søkehistorikk.....	30
Figurliste.....	31
Figur 1.....	31

1.0 innledning

«Vi vil ha flere gode hjelpere inn i skolen»
(Utdanningsforbundet, 2021).

I en artikkel fra Utdanningsforbundet (2021) uttrykkes det et behov for flere yrkesgrupper i skolen. Skolen som arena skal fungere som en plass hvor elevene både skal tilegne seg kunnskap innenfor ulike fag, samtidig som det skal være en arena hvor en tilegner seg kompetanse omkring psykisk helse. Dette er en omfattende oppgave, og lærerne alene vil i mange tilfeller ikke ha den nødvendige tid eller kompetanse som kreves for å følge opp elever med atferdsvansker eller psykiske problemer. «7 av 10 lærere sier at de har fått mindre tid til å forberede og utvikle undervisningen de siste fem årene» (Utdanningsforbundet, 2021). Denne undersøkelsen kan tyde på at lærerne bruker mye tid på andre utfordringer som skjer i skolehverdagen, noe som kan gå utover deres tid til å forberede undervisningen for elevene. En kan derfor argumentere for at skoleelevene trenger et større lag rundt seg hvor flere yrkesgrupper er representert. Det vil føre til at lærerne kan vektlegge undervisningen i større grad uten at elevene mister støtteapparatet sitt (Utdanningsforbundet, 2021). Med denne bacheloroppgaven ønsker jeg derfor å vise til hvorfor miljøterapeuter i skolen er viktig og hvordan de kan bidra til å fremme god psykisk helse i skolen.

Videre vil jeg si noe om bakgrunn for tema og dets sosialfaglige relevans. Kapittel 2 vil gi en oversikt over sentrale begrep, og kapittel 3 vil dekke relevant lovverk. Kapittel 4 vil belyse sosialarbeidernes rolle i skolen, mens kapittel 5 vil presentere teori om Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell og det tverrfaglige samarbeidet. Jeg vil bruke denne teorien som grunnlag for drøftingen i kapittel 8. Deretter vil kapittel 6 ta for seg metoden, hvor det vil bli presentert bakgrunn for metode, fremgangsmåte, forskningskritikk og aktuell forskning. Funnene fra artiklene vil bli presentert i kapittel 7 og i kapittel 8 vil jeg drøfte aktuell teori opp mot funnene fra artiklene. Til slutt vil jeg i kapittel 9 komme med en avslutning, hvor jeg trekker frem drøftingens hovedmomenter og ser dem i lys av min problemstilling.

1.1 Bakgrunn for tema og sosialfaglig relevans

Psykisk helsearbeid for barn og unge i skolealder har alltid vært noe som har interessert meg. Fokus på psykisk helse har de siste årene fått en stadig mer sentral plass i både ungdomskolen og den videregående skolen. Ifølge Bru et. al (2016, s. 17 & 18) har psykiske plager og lidelser kanskje blitt en av de største helseutfordringene som samfunnet vårt står overfor. Forskning viser at for mellom 25 og 40 prosent av de som har psykiske helseproblemer, vil plagene vedvare over mange år. Det er likevel vist at dersom man får tidlig og riktig hjelp, vil det kunne redusere sjansen for at plagene vil vedvare. Skolen er en arena som står i en særstilling til å kunne identifisere elever med psykiske helseproblemer og formidle hjelp til dem, men det kreves imidlertid at skolen har kunnskap om hvordan en skal gå frem dersom det er fare for psykiske utfordringer (Bru, et.al, 2016, s. 17 & 18).

Sosionomer har kompetanse innen å forstå og fremme et godt psykososialt miljø blant elever og lærere. De er kvalifisert til å forebygge, løse og redusere sosiale problemer både på individ og gruppenivå, samt at de er i stand til å få i gang forskjellige typer samtaler og eventuelt henvisning til rette instanser (Borg & Lyng, 2019, s. 12). Til tross for dette er det ikke lovpålagt å ansette barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere (BSV) i skolen (Borg et.al, 2015, s. 5). Fellesorganisasjonen (FO) forlanger derfor at BSVere blir en naturlig del av skolesystemet og at de kan bidra til å ivareta elevens psykiske og fysiske helse. Dette vil gjøre at en i større grad kan sikre at elevene får et godt skoletilbud som ivaretar og fremmer helse og trivsel (Fellesorganisasjonen, 2015).

Psykiske vansker og utfordringer kan være et hinder for mange barn og unge når det gjelder å mestre ulike sosiale kontekster, delta i aktiviteter og utføre daglige oppgaver. Ifølge Arbeidsforskningsinstituttet (Borg et, al, 2015, s. 24) går faglig og sosial læring hånd i hånd. Mestrer elevene det sosiale, kan det være lettere å mestre det faglige, og motsatt. Elever som har utfordringer sosialt, kan også ha utfordringer knyttet til det faglige. Ved å ansette miljøterapeuter som kan rette fokus på skolemiljø og ivareta dem om sliter, vil det kunne bidra til gode resultater og faglige presentasjoner, samt forebygge frafall og drop-out problematikk (Fellesorganisasjonen, 2015).

Da jeg gikk på ungdoms- og videregående skole fikk jeg inntrykk av at psykisk helse ikke hadde et tydelig fokus verken i undervisningen eller generelt i skolen. Det var heller ingen miljøterapeuter som var ansatt der jeg gikk på skole. Men jeg har i ettertid erfart at

medlemmer i min nære familie forteller at miljøterapeuter har hatt betydelig innvirkning på deres psykiske helse. Som snart ferdig utdannet sosionom, har jeg tilegnet meg en forståelse og kunnskap om hvordan vi som sosialarbeidere kan støtte og bistå sårbare personer og grupper i samfunnet. Min klare forståelse er at skolen absolutt vil være en arena som kunne hatt nytte av denne kompetansen i arbeidet med barn og unge som sliter. Med dette i tankene ønsket jeg å skrive min bacheloroppgave om hvordan miljøterapeuter kan bidra til å bedre elevenes psykiske helse.

1.2 Presentasjon av problemstilling og avgrensing

På bakgrunn av det jeg har presentert ovenfor har jeg valgt følgende problemstilling:

«Hvorfor er miljøterapeuter viktig i skolen, og hvordan kan de bidra til bedre psykisk helse hos elevene?»

For å avgrense oppgaven min har jeg valgt å rette fokuset på barn og unge i ungdoms- og videregående skole. Fokuset vil være omkring lærerne, elevene og andre yrkesgrupper i skolen sine opplevelser av det psykiske helsearbeidet i skolen, hvordan det tverrfaglige samarbeidet er, samt hvordan de mener miljøterapeutens rolle er i skolen.

2.0 Begrepsforklaringer

I det følgende vil jeg gjøre rede for begreper som er sentrale i henhold til min valgte problemstilling.

Miljøarbeider og miljøterapeut

BSVere som er ansatt i skolen går under betegnelsen miljøarbeider eller miljøterapeut. Forskjellen er at betegnelsen miljøarbeider ofte brukes om ufaglært arbeidskraft eller fagbrevutdannede, mens for å få tittelen miljøterapeut må en ha utdanning på bachelornivå (Sollesnes, 2016, s.106). Borg & Lyng (2019, s.10) påpeker at miljøterapeuter i skolen skal utfylle lærernes kompetanse og gjennom samarbeid med andre instanser bidra til å fremme et godt læringsmiljø og utvikle elevenes sosiale kompetanse. I denne oppgaven vil jeg bruke betegnelsen miljøterapeut.

Miljøarbeid og miljøterapi

Begrepene miljøarbeid og miljøterapi blir ofte brukt om hverandre og er nært beslektet. Miljøarbeid i skolen kan defineres som «målrettet, systematisk utviklings- og endringsarbeid i samspillet mellom individ, gruppe og system» (Flaten, 2016, s. 138). Miljøterapi handler om «å fremme mestring, læring og personlig ansvar for individer og/eller grupper» (Borg & Lyng, 2019, s. 11). I skolen vil ikke miljøterapeutisk arbeid rette seg mot «behandlingen», men om å bidra til at muligheter kan realiseres. Dette krever imidlertid tilrettelegging og systematikk i arbeidet.

Psykisk helse

Begrepet helse er stadig i utvikling. På den ene siden kan det bli oppfattet som fravær av sykdom, mens på den andre siden kan det forstås som de ressursene mennesket innehar for å kunne leve et godt liv. Bru et. al (2016, s.16) bruker verdens helseorganisasjon (WHO) sin definisjon av psykisk helse. Denne sier at psykisk helse er «en tilstand av velvære der individet kan realisere sine muligheter, kan håndtere normale stress-situasjoner i livet, kan arbeide på en fruktbar og produktiv måte og er i stand til å bidra overfor andre og i samfunnet». Uthus (2022, s, 21 & 22) viser til Helsedirektoratet sin forståelse av begrepet og mener psykisk helse kontinuerlig er påvirket av menneskene og det sosiale miljøet de befinner seg i. Denne forståelsen viser kompleksiteten i begrepet, og en skal være forsiktig med å konkludere med at alle elever i skolen har samme oppfattelse og forståelse av begrepet psykisk helse.

Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid innebærer det samarbeidet som foregår mellom ansatte i en organisasjon. Samarbeidet skjer mellom ulike yrkes- og faggrupper i ulike posisjoner (Kinge, 2022, s. 151). Ved begrepet «tverr» menes det større grad av interaksjon og integrering av aktiviteter og ideer mellom samarbeidspartnere (Borg & Lyng, 2019, s.10). I skolen vil det være samarbeid mellom assistenter, fagarbeidere, ledere, SFO-ansatte og ansatte med pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse.

3.0 Juridiske føringer

3.1 Lovverk

Opplæringsloven § 2-1 (Opplæringsloven, 1998, §2-1) slår fast at alle barn har plikt til en offentlig grunnskoleopplæring. Det vil si at barn, hvor foresatte velger en offentlig grunnskoleopplæring, vil være pliktig å gå på skolen i minimum 10 år. Dette innebærer at barn må tilbringe store deler av hverdagen sin her. I opplæringsloven §9 a-2 (Opplæringsloven, 1998, §9a-2) kommer det frem at «alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring». Dette innebærer at skolen er juridisk bundet til å være et godt sted for elevene. I opplæringsloven §9a-4 (Opplæringsloven, 1998, §9a-4) står det at alle som arbeider i skolen skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Videre står det at dersom en elev opplever skolemiljøet som verken trygt eller godt, skal skolen så langt det finnes egne tiltak, sørge for at elevene får det et trygt og godt skolemiljø.

FNs barnekonvensjon skal garantere at barns grunnleggende rettigheter blir ivaretatt. Opplæringen er som nevnt en plikt og det er viktig at den er organisert på en måte som påvirker barnets helse og utvikling positivt, hvis ikke unnlater kommunen ikke bare å oppfylle lovens krav, men også retten til god helse som er nedfelt i artikkel 24. Retten til opplæring må ses i sammenheng med prinsippet om «barnets beste» som kommer frem i artikkel 3 i FNs barnekonvensjon. Barnets beste skal være grunnleggende i alle handlinger som berører barn. Derfor skal elevens opplæringstilbud ikke være basert på praktisk eller økonomiske hensyn for skolen (Kinge, 2022, s. 153).

Regjeringen (Meld. St. 6(2019-2020), s.78) la i en stortingsmelding frem behovet for det tverrfaglige samarbeidet i skolen bestående av ulike profesjoner og yrkesgrupper som blant annet spesialpedagogiske ressurser, lærere, miljøterapeuter og helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Hensikten er at kompetansen skal være så nær elevene og barna som mulig. Dette samarbeidet vil kunne gi viktige bidrag for å styrke elevens læringsmiljø, og kunne gjøre at lærerne i større grad kan benytte tiden sin på undervisningen. Et godt samarbeid med fokus på elevens behov vil kunne gi elevene et mer helhetlig tilbud (NOU 2022: 13kap.1.1).

3.2 Folkehelse og livsmestring i skolen

Psykisk helse har alltid angått skolen, men det var ikke før 2020 at regjeringen bestemte seg for å inkludere det tverrfaglige temaet Folkehelse og Livsmestring (FoL) inn i læreplanen. FoL som tverrfaglig tema i skolen har som hensikten å gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse (Uthus, 2022, s. 17). I henhold til læreplanen handler livsmestring om å kunne forstå og påvirke de faktorer som vil kunne ha betydning for mestring av eget liv (Uthus, 2022, s. 253). Områder som nevnes innenfor temaet er rusmisbruk, mediebruk, forbruk og personlig økonomi, levevaner, seksualitet og kjønn og fysisk og psykisk helse (Utdanningsdirektoratet, 2019). Psykologiprofessor Ole Jacob Madsen har igjennom sine bøker kritisert dette initiativet og stiller spørsmål om FoL svarer på de utfordringene som unge i Norge sliter med. Deretter stiller han spørsmål ved om livet lar seg mestre og om mestring kan læres bort, samt om lærerne har den rette kompetansen til å forvalte emnet (Uthus, 2022, s. 204).

4.0 Sosialarbeiders rolle i skolen

Gustavsson og Tømmerbakken (2011, s. 37) forklarer at sosialarbeidernes kompetanse skal være med på å utvikle forståelsen og oppførselen til elevene. Den kompetansen en sosialarbeider kan komme med til skolen er å tidlig fange opp signaler omkring barnets utvikling og klassemiljø. Videre forteller forfatterne at sosialarbeidere skal være en trygg voksen i nærheten av der barnet oppholder seg som eksempelvis skolen. Sosialarbeidere må både samhandle med profesjoner i skolen og andre instanser, samtidig som en skal være i en relasjon med elevene. Ofte vil sosialarbeideren ha gruppesamtaler med elever og andre profesjoner, observere, kartlegge grupper og enkeltindivider for å vurdere eventuelle hjelpetiltak og bidra til konfliktløsningsarbeid.

Gustavsson og Tømmerbakken (2011, s. 37) påpeker at sosialarbeidere i skolen kan arbeide forebyggende på tre nivåer: det primære, det sekundære og det tertiære. Primærforebyggende arbeid innebærer tiltak som settes inn før det oppstår et problem og for å forhindre at det oppstår. Eksempelvis kan dette være å fremstå synlig for elevene som kan gjøre at terskelen for å oppsøke hjelp er lavere, eller ved å råde skoleledelsen til at delta i forskjellige trivselstiltak som blant annet «antimobbeprogram». På sekundærnivå arbeider sosialarbeidere med sårbare eller utsatte grupper i skolen for å forhindre at vanskene videreutvikler seg. Det kan for eksempel være en klasse der elevene har fått et økt fokus rundt vekt, utseende og spising. Sosialarbeideren kan her i samarbeid med helsesykepleier ha individuelle samtaler og gruppesamtaler hvor en

tar opp temaet på en hensiktsmessig måte, og hvor det fremmes aktuell kunnskap. Til slutt arbeider sosialarbeidere forebyggende på tertiærnivå. Det dreier seg om individuelle tilpassede tiltak for elever som tydelig har vansker på skolen, hvor målet er å hindre forverring. Elever som har utfordringer psykososialt, kan ha utfordringer med å tilegne seg faglig kunnskap som skolen gir dem. Gustavsson & Tømmerbakken (2011, s.39) mener at når sosialarbeidernes kompetanse blir tilgjengelig for skolen, kan de i fellesskap med læreren utvikle bedre faglig og psykososialt miljø.

5.0 Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere teori som jeg mener er relevant for å belyse min problemstilling. Jeg vil først trekke frem Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell og deretter det tverrfaglige samarbeidet i skolen.

5.1 Den utviklingsøkologiske modell - Urie Bronfenbrenner

For å forstå hva som kan påvirke elevens psykiske helse har jeg valgt Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell. Urie Bronfenbrenner mente at utviklingspsykologien på 1970-tallet forklarte for ensidig hvor sterkt mødre påvirket barnet og overså ferdes, søkenes, nettverkets og nærmiljøets påvirkning (Kvillo, 2012, s. 64 & 65). Bronfenbrenner stilte seg kritisk til denne forståelsen og forklarte gjennom sin utviklingsøkologiske modell hvordan utvikling og vekst foregår gjennom gjensidige påvirkningsprosesser mellom individ og miljø, altså menneskelig utvikling innenfor et helhetlig perspektiv. Han mente at de sosiale og miljømessige faktorene i miljøet mennesket vokser opp i, vil ha påvirkning på utviklingen til mennesket. Mennesket vil derfor bli forstått på bakgrunn av hvordan miljøet rundt har påvirket deres utvikling. Individet vil alltid befinne seg i ett eller flere miljø samtidig som gjensidig påvirker hverandre, eksempelvis skole og hjem (Baltzersen, (u.å.).

I Bronfenbrenner sin modell deles faktorene som kan påvirke menneskets utvikling inn i fire ledd; mikro-, meso-, ekso- og makronivået. Modellen er systematisk, noe som innebærer at alle leddene er gjensidige avhengig av hverandre og ikke kan forstås som enkeltdeler. Dersom ett av leddene blir berørt av en hendelse, kan dette påvirke resten av systemet (Gulbrandsen, 2017, s. 53). Jeg vil videre kort belyse kun de delene av modellen som jeg anser som relevante for problemstillingen min.

5.1.1 Mikrosystemet

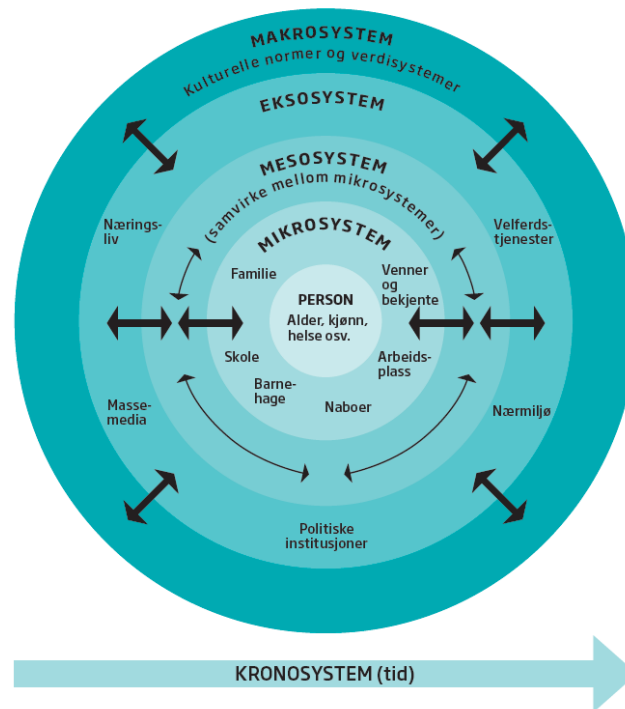
Mikrosystemet er den innerste delen i sirkelen og består av de miljøene mennesket ferdes daglig, som familien og skolen. Her er mennesket i direkte kontakt med andre, og da ofte ansikt til ansikt. Mikrosystemet omfatter ikke bare det fysiske miljøet, men også mellommenneskelige relasjoner, aktiviteter og roller. Relasjoner oppstår når en person i et miljø retter oppmerksomheten mot eller deltar i noen andres aktiviteter. For at denne relasjonen skal være gjensidig, kreves det at begge personene retter oppmerksomheten mot hverandre. Det oppstår da et system mellom dem. Dette kan være systemet mellom lærer-elev og mor-barn (Gulbrandsen, 2017, s. 56). Disse systemene er bunnet i omsorg og er sentral for barnets utvikling, da denne utviklingen skjer gjennom mellommenneskelige relasjoner. En rolle omhandler de aktiviteter og relasjoner som forventes av en person som har en bestemt posisjon i samfunnet (Gulbrandsen, 2017, s. 57).

5.1.2 Mesosystemet

Forbindelsene mellom de ulike miljøene på mikronivå, kalles mesosystemet. Det vil altså være samspillet mellom to eller flere miljøer som den utviklende personen deltar aktiv i (Bronfenbrenner, ref. i Gulbrandsen, 2017, s. 59). Eksempler på dette kan være samspillet mellom skole og hjem. Det vil da være barnet som er forbindelsen mellom skole og hjem siden barnet deltar i begge miljøene.

5.1.3 Makrosystemet

Makrosystemet «refererer til de overensstemmelser vi finner (eller kunne finne) i form og innhold i laveordens systemer (mikro-, meso-, ekso-) på kultur- eller subkulturnivå, sammen med ethvert trossystem eller ideologi som skaper grunnlaget for slike overensstemmelser» (Bronfenbrenner, ref. Gulbrandsen, s, 2017, s. 62). Barnet er aldri til stede i dette systemet, men det som skjer på makrosystem har likevel stor påvirkning på barnet. Eksempler på dette kan være ulike politiske beslutninger, hvor regjeringen bestemmer hva om skal være med i læreplanen til elevene, noe som igjen vil påvirke barnet.

Figur 1: 2005. Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell. Hentet fra Helsedirektoratet, 2015. (https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/trivsel-i-skolen/Trivsel%20i%20skolen.pdf/_attachment/inline/9e76ad2b-14eb-4c5f-bf8b-e157f5efcc06:176ea3b766b3d06407dbd9395c3b1776682c5ab7/Trivsel%20i%20skolen.pdf)

5.2 Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid kan forstås som et middel eller en metode for å nå de målene vi har i arbeidet med barn og unge. Det innebærer et tett samarbeid mellom flere yrkesgrupper, hvor alle har hver sin kompetanse som til sammen vil kunne skape en bredere forståelse av situasjonen eller ett problem (Glavin & Erdal, 2022, s. 19 & 21).

Glavin og Erdal (2022, s. 22) viser hvorfor tverrfaglig samarbeid er viktig og nødvendig i samfunnet vårt. De påpeker at det å jobbe i et tverrfaglig samarbeid vil kunne gi barn og unge et mer helhetlig tilbud. Ved at ulike yrkesgrupper, som alle ser barnet fra ulike hold, kan dele sin kompetanse og forståelse av situasjonen, vil kunne gjøre at man i større grad kan gi barnet en helhetlig vurdering. Videre blir det vist til at tverrfaglig samarbeid vil være en støtte for de ulike yrkesutøverne dersom de står overfor følelsesmessige belastende saker. Følelsesmessige reaksjoner kan føre til feilvurderinger og igjen føre til uheldige utfall i saken. Støtte og bistand fra andre yrkesgrupper vil derfor være nødvendig og nyttig for å hindre at det oppstår feilvurderinger. Tverrfaglig samarbeid vil også kunne bidra til økt kompetanse og

kunnskapsnivå hos yrkesgruppene. Et eksempel på dette kan være at miljøterapeuter i skolen drøfter ulike problemstillinger med lærere og andre ansatte i skolen, som igjen vil kunne gi ny innsikt og økt kompetanse. Tidlig og bedre hjelp er også med på å underbygge hvorfor tverrfaglig samarbeid er viktig. Det å sette inn tiltak på ett tidlig tidspunkt og vurderer effekten fortløpende, vil kunne forebygge og forhindre at situasjonen til barnet blir forverret. Til slutt blir ressursutnyttelse pekt på som en av grunnene til at denne type samarbeid er nødvendig. I vårt samfunn er kunnskap ofte svært spesialisert, og det å inkludere flere yrkesgrupper som kan samarbeid med hverandre kan gjøre at man utnytter ressursene vi har i samfunnet på en mer effektiv måte (Glavin & Erdal, 2022, s. 23).

Det finnes noen forutsetninger som må være til stede for å lykkes med det tverrfaglige samarbeidet, og det kreves innsats fra flere hold. For det første er det nødvendig at samarbeidet er forankret i kommunes og fylkeskommunes planer det. For at samarbeidet skal forbli og ikke være avhengig av at enkeltpersoner driver det For det andre kreves det at skolens ledelse er involvert i samarbeidet og at ansvaret er plassert. I tillegg bør det foreligge en felles plan og målsetting for det tverrfaglige samarbeidet, hvor alle involverte er klar over målet med samarbeidet. Målet for alt samarbeid må være basert på barnets beste. Samarbeidet må også oppleves som nyttig for at det skal være meningsfylt for samarbeidsdeltakerne. Videre vil det være en forutsetning at alle parter har kjennskap til hverandres fagområder og har vilje til å endre praksis dersom det er nødvendig. Trygghet, respekt og tillit vil være nødvendig for at alle deltakere i samarbeidet skal kunne yte, men samtidig oppleve at deres mening blir hørt og respektert (Glavin & Erdal, 2022, s. 43 & 44). Videre påpeker Glavin og Erdal (2022, s. 45) at samarbeidet bør være så nært eleven som mulig, hvor gjerne foreldre og/eller eleven også deltar på de tverrfaglige møtene. Regelmessige møter og, tydelig ansvarsfordeling og faste deltakere vil gi et bedre utgangspunkt for å lykkes med det tverrfaglige samarbeidet.

Det finnes derimot noen hinder som kan gjøre at samarbeidet ikke fungerer. Dette kan blant annet være mangel på ressurser, at samarbeidet ikke blir prioritert eller at yrkesgruppene i samarbeidet har lite kjennskap til hverandres kompetansefelt. Dette vil igjen kunne gå utover tilliten til hverandre i arbeidet (Glavin & Erdal, 2022, s. 40 & 41).

6.0 Metode

I dette kapitlet vil mine metodiske valg og fremgangsmåte for best mulig å svare på oppgavens problemstilling presenteres.

6.1 Metode

Dalland (2020, s. 53) forklarer metode som: «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder». Samfunnsvitenskapelig metode handler om hvordan vi skal gå frem for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan denne informasjonen skal analyseres, samt hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser. Det handler om å samle inn, tolke og analysere data, noe som er en sentral del av empirisk forskning. Viktige kjennetegn ved metode er systematisk, åpenhet og grundighet (Johannessen et al., 2019, s. 25).

6.2 Litteraturstudie

Målet med denne oppgaven er å synliggjøre hvorfor miljøterapeuter i skolen er viktig og hvordan de kan bidra til å fremme god psykisk helse hos barn i skolen. Etter å ha søkt i ulike søkemonitorer og prøvd ulike søkeord (se kapittel 6.3.2), fant jeg rikelig med litteratur og forskning som jeg mener er tilstrekkelig for å belyse problemstillingen min. På bakgrunn av dette har jeg valgt litteraturstudie som forskningsmetode. Litteraturstudie refererer til en systematisk gjennomgang av eksisterende litteratur, inkludert bøker, artikler og andre kilder (Johannessen et al., 2019, s. 103 & 104). Formålet med metoden er å identifisere, vurdere og analysere studier og informasjon som er relevant til et bestemt tema eller forskningsspørsmål. Dette kan føre til ny innsikt ved å trekke sammenhenger rundt allerede eksisterende litteratur. Det er imidlertid kun mulig dersom all litteratur på feltet er gjennomgått, og der all relevant informasjon blir forstått i sammenheng med annen informasjon (Aveyard, 2019, s. 2).

6.3 Datainnsamling

6.3.1 Søkeprosessen

Det finnes ulike måter å søke etter litteratur på. Fremgangsmåten jeg har brukt til min problemstilling er å søke etter relevant forskning gjennom databaser som inkluderer forskning innen helse- og sosialfaglige fenomener. Jeg benyttet meg i hovedsak av HVL sin søkemonitor Oria og Idunn. For å hindre «cherry-picking» av litteratur bør den systematiske søkeprosessen få frem at all relevant informasjon er identifisert, gjort rede for og nøye vurdert i henhold til

inklusions- og eksklusjonskriteriene (se kapittel 6.3.3). En grundig søkeprosess og dokumentasjon av dette vil bekrefte at mine funn representerer litteraturen på fagområdet (Aveyard, 2019, s. 74). I prosessen med å finne relevant materiale har jeg også lest masteroppgaver som synliggjør temaet. Dette for å finne inspirasjon og tilegne meg mest mulig kunnskap om temaet.

6.3.2 Søkeord

Da jeg skulle starte med å finne forskning knyttet til temaet brukte jeg mye tid på å finne gode søkeord. Søkeord er ord som er sentral i emnet man søker etter og brukes i de valgte databasene (Aveyard, 2019, s. 178). Det kan være utfordrende å finne gode søkeord da temaet kan kategoriseres på flere måter av forskjellige forskere og fordi artikler som er indeksert og publisert i en database er indeksert med bestemte søkeord (Aveyard, 2019, s. 83).

Jeg prøvde meg frem med ulike søkeord. De søkeordene jeg fikk relevante treff på og som jeg har valgt å inkludere i min studie er følgende: «Psykisk helse og skolen», «Psykisk helsearbeid» «skole», «Tverrprofesjonelt» OG «skole» og «Miljøarbeid» OG «skole». I databasene valgte jeg å gå inn på «avansert søk» for å gi et bredere treff og for å få et tydeligere søk. Her valgte jeg å bruke «OG» kombinasjoner fordi jeg da får opp artikler som inneholder begge søkeordene (Aveyard, 2019, s. 85). Dersom jeg hadde valgt engelske søkeord ville nok resultatet ha vært annerledes, men siden jeg ønsket å finne forskning gjort i Norge valgte jeg derfor norske søkeord.

Jeg oppdaget videre at jeg kunne begrense eller utvide søkeordene ved hjelp av enkle symboler. Ved å bruke anførselstegn, kan man instruere databasene til å søke et av ordene som en helhet, i stedet for å lete etter dem separat (Aveyard, 2019, s. 85). Da jeg søkte på «Psykisk helse» og «skole» i Idunn fikk jeg opp over to hundre treff. Aveyard (2019, s. 85) er opptatt av at man ikke skal ignorere disse treffene, da de alle kan være relevante. Dersom man overser dem, kan det anses som «cherry-picking». I stedet bør man se på hvorfor man får så mange treff og vurdere om søkeordene er for brede eller om problemstillingen er for vag.

6.3.3 Inklusions- og eksklusjonskriterier

Inklusjons- og eksklusjonskriterier brukes for å avgrense søket for å gjøre det lettere å identifisere litteratur man søker etter (Aveyard, 2019, s. 75). Ved å bruke kriteriene vil man

med større sannsynlighet få opp treff som er relevante og da sortere bort treff som ikke er relevante. Nedenfor er det en oversikt over mine kriterier.

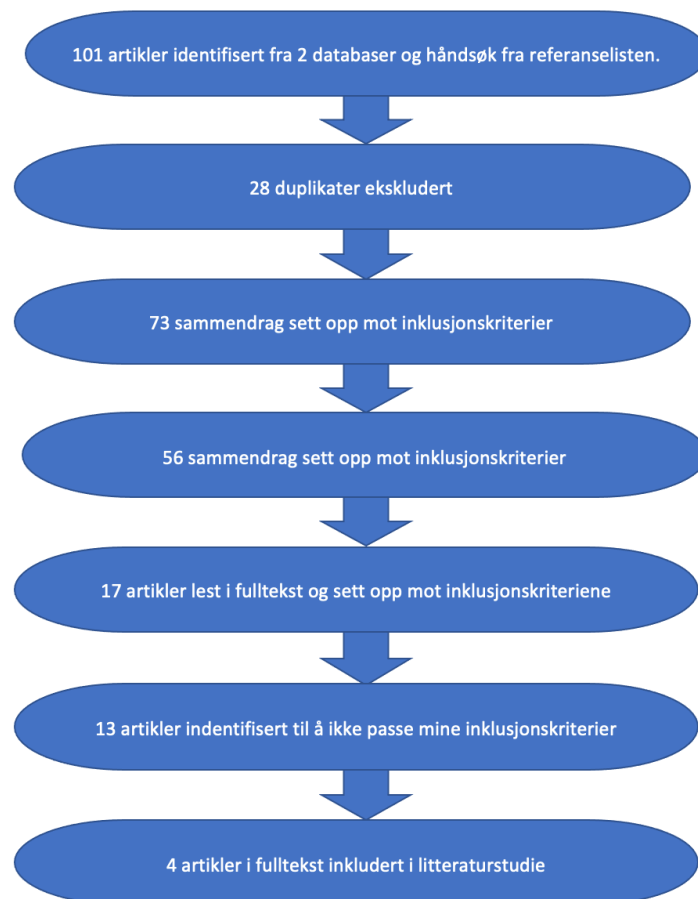
Figur 2.

Inkluderingskriterier	Eksklusjonskriterier
Artikler/forskning utført i Norge	Internasjonal forskning som ikke er overførbare til norske forhold
Fagfellevurdert/vitenskapelig artikler eller bøker med redaktør.	Artikler om flyktninger og asylsøkere
Publisert etter år 2016	Artikler som er eldre enn 2016
Ungdom og videregående skole	

6.3.4 Flytdiagram

Jeg har valgt å bruke et flytdiagram for å dokumentere min systematiske litteraturgjennomgang (Aveyard, 2019, s. 93). Dette viser den systematiske prosessen jeg har fulgt for å finne relevante artikler i henhold til mine inklusjonskriterier slik at jeg ikke utelater noen artikler som kan være relevante. Etter at jeg utførte systematiske søk gjennom databasene Oria og Idunn, fant jeg totalt 101 artikler som inneholdt søkeord for inklusjonskriteriene.

Artiklene jeg fant la jeg inn i Zotero, et verktøy som Høgskolen på Vestlandet tilbyr, for lettere å slå sammen dupliserte artikler. I Zotero ble det oppdaget 28 duplikater. De resterende 73 artiklene, valgte jeg å lese sammendragene til for å vurdere dem opp mot inklusjonskriteriene. Videre ble 56 artikler avvist for å ikke passe, og da satt jeg igjen med 17 artikler som jeg leste gjennom i fulltekst. Deretter ekskluderte jeg 13 artikler, slik at jeg satt igjen med fire som jeg mente passet inklusjonskriteriene og som dermed ble inkludert i min studie. Figur 4 viser min systematiske litteraturgjennomgang gjennom et flytdiagram.

Figur 3: PRISMA flytdiagram viser den systematiske gjennomgangen av litteratur (Aveyard, 2019, s. 93).

Den første artikkelen jeg har valgt å inkludere i min studie er «Psykisk helse skapes i de daglige skoleerfaringene» skrevet av Holte, Foss og Stäng. Artikkelen viser gjennom en systemteoretisk modell de faktorene som fremmer og hemmer psykisk helse i videregående skole. Studien har et kvalitativt design hvor ansatte, elever og foreldre ved en videregående skole, skrev reflekterende brev om hvordan videregående skole kan fremme god psykisk helse. Den andre artikkelen jeg har valgt er «Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen» skrevet av Gjertsen, Hansen og Juberg. I artikkelen blir det stilt spørsmål til hvilken måte skolen legger til rette for sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere for å kunne supplere lærerrollen med et sosialt pedagogisk fokus. Den tredje artikkelen er «Yrkesfaglæreres opplevelse av sin rolle i det psykiske helsearbeidet» skrevet av Refsnes og Danielsen. Forfatterne viser til en kvalitativ studie som undersøker hvordan lærere opplever å møte elever som sliter med psykiske plager og lidelser. De viser også til hva lærerne selv tenker om sin rolle i det psykiske helsearbeidet. Den siste artikkelen jeg har valgt å inkludere i min studie er

«Tverrprofesjonelt samarbeid i skolen: Lærerens forståelse av egen kjernekompetanse» skrevet av Christensen og Godø. Her undersøker de hvilke forståelse lærerne har av egen kjernekompetanse og hvilken betydning dette har i det tverrfaglige samarbeidet.

6.4 Kildekritikk

Kildekritikk er en kritisk vurdering av informasjonskilder for å avgjøre deres pålitelighet (reliabilitet) og gyldighet (validitet). Dette vil sikre kvalitet i forskningen. I litteraturstudiet handler gyldighet eller validitet om hvorvidt forskeren sine fremgangsmåter og funn er blitt reflektert over og om formålet med studien representerer virkeligheten på en riktig måte (Johannessen et al., 2019, s. 230). I denne bacheloroppgaven har jeg derfor blitt godt kjent med temaet og satt meg inn i forskningen som er på feltet, for å i høyest grad kunne finne relevant informasjon og forstå konteksten til temaet. Jeg redegjør i oppgaven om hva forskning mener om psykisk helse og hvordan miljøterapeuter i skolen kan bidra til å bedre elevens psykiske helse. Jeg har valgt forskning med en tydelig metode- og resultatdel, og tre av artiklene inneholder relevante sitater fra informanter.

Pålitelighet eller reliabilitet handler om hvorvidt forskningen og resultatene i en studie er til å stole på. Det handler om hvorvidt resultatene kan etterprøves og om i hvor stor grad resultatene i studiene er påvirket av tilfeldigheter (Johannessen et al., 2019, s. 229). Den utvalgte forskningen jeg har valgt for denne oppgaven er skrevet av ulike fagpersoner innen helse og sosialfag. Forskningen er publisert i akademisk søkemonitorer og er vitenskapelige artikler som er fagfellevurdert. Dette vil si at forskningen er kvalitetssjekket av eksperter innenfor fagfeltet.

7.0 Funn

For å belyse oppgavens problemstilling vil jeg i dette kapittelet trekke frem noe av det jeg mener er mest relevant fra artiklene.

7.1 Psykisk helse i skolen

Når det gjelder elevenes psykiske helse trekkes det frem at skolen er en viktig forebyggende arena for psykiske vansker (Gjertsen, et.al., Refsnes & Danielsen, Holte, et.al.). Refsnes og Danielsen (2018) viser til at flere yrkesfaglærere opplever en økning og forverring av de psykiske vanskene hos elevene, og at problemene ofte skyldes forhold utenfor skolen,

sammensatte læringsvansker og dårlig selvtillit. En lærer sa følgende: «Noen av elevene jeg har er så dårlig at de burde ikke vært på skolen, hadde jeg vært i den situasjonen hadde jeg vært sykemeldt» (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 277). En annen lærer forteller: «Har merket en forverring de siste 6-7 årene, vil jeg si» (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 277).

Gjertsen et.al. (2018, s. 166) støtter utfordringen og påpeker at omtrent 20 prosent av barn i skolen har behov for særlige betingelser og støtte for å mestre skolens faglige krav, sin sosiale kompetanse eller begge deler. Skolen er en vesentlig arena for utvikling av livskompetanse, selvoppfatning, dømmekraft og sosialisering. Skolen skal være tilpasset alle barn, også de som er i risikozonen. Refsnes og Danielsen (2018, s. 274) viser til en klar sammenheng mellom mangel på trivsel, psykiske plager og frafall i videregående skole. Unge som sliter med psykiske helseplager har lavere trivsel på skolen, gjør mindre lekser, skulker mer og har lavere utdanningsambisjoner enn andre unge. Stadig flere som sliter psykisk faller helt ut av videregående opplæring som følge av psykisk helse.

Holte et.al. (2022, s. 345) viser i sin studie at rundt 25% av barn strever og finner seg ikke til rette i skolen. Det kommer frem at elever som går på studiespesialiserende program opplever lite støtte og oppmerksomhet fra læreren. I deres studie viser de til seks faktorer som fremmer eller hemmer psykisk helse i skolen. Elever og ansatte i skolen uttrykte sine tanker og meninger rundt temaet gjennom reflekterende brev, hvor resultatet viste seks faktorer de anser som sentrale: 1) skolens arbeidsmiljø og ledelse; 2) undervisning; 3) vurderingspraksis; 4) klassemiljø og relasjoner; 5) skolens materialitet; 6) vilkår for sårbarhet. Under faktoren vilkår for sårbarhet blir det trukket frem betydningen av miljøterapeuter og deres bidrag til å fremme god psykisk helse. Faktorene må likevel ses og forstås på en helhetlig måte der alt henger sammen med alt (Holte, et. al., 2022, s. 354).

7.2 Miljøterapeutens rolle i skolen

Skolen blir nevnt som en viktig arena for både læring og sosial kompetanse (Gjertsen et. al, Holte et.al, Refsnes og Danielsen). Lærerne står derfor overfor en viktig rolle når det gjelder den pedagogiske læringsprosessen i skolen. Likevel forteller fem av syv lærere at psykisk helse ikke hadde vært et tema i skolen og ingen hadde heller ikke fått informasjon om psykisk helsearbeid gjennom utdanningen. BSVere blir derimot trukket frem som yrkesgrupper med spesielle forutsetninger for å styrke skolens psykososiale oppgaver. De kan bidra til å dekke

barns mangfoldige behov i en skole der alle skal få passe inn. Gjertsen et. al (2018, s. 166) viser samtidig at effekten av å ha sosialfaglige tiltak i skolen har hatt effekt på elevens sosiale, emosjonelle og faglige kvalifikasjoner.

I 2014 var det ansatt 204 barnevernspedagoger, 242 vernepleiere og 80 sosionomer i barne- og ungdomskolen i Norge. Sosionomer og barnevernspedagoger i skolen jobber i hovedsak med barn med psykososiale vansker og psykiske lidelser, mens vernepleiere har fokuset mer rettet mot barn som har generelle lærevansker og barn innen autismespekteret. Skolen viser et særlig behov disse sosialfaglige profesjonsutøvere i skolen. Forfatterne undrer seg imidlertid over hvor mye plass lærerne gir disse profesjonsutøvere i skolen (Gjertsen et.al., 2018, s. 165). Resultatene i artikkelen tyder på at BSVere rolle og status i skolen fremstår som uklar (Gjertsen et.al., 2018, s. 164).

Ifølge Refsnes og Danielsen (2018, s. 275) peker internasjonale studier på at lærere ofte mangler opplæring og erfaring når det gjelder å møte elevenes psykiske helsebehov. Studiene viser også at mange lærere føler seg dårlig forberedt til å hjelpe elever som sliter psykisk. Det kommer frem i en av studiene at lærere uttrykker følelse av frustrasjon, inkompetanse og hjelpeløshet fordi de opplever at de har en plikt til å vise omsorg for elever som sliter, men føler seg utilstrekkelig. En lærer spør: «Hva forventes av oss?», «Jeg tror vi har et større ansvar hengende på våre skuldre enn noen aner?» (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 278 & 279). På den annen side har BSVere særlig kunnskap og forutsetning for å styrke skolens psykososiale oppgaver. Etersom skolen er for alle, vil det utgjøre en sentral del av velferdssamfunnet vårt. BSVere kan dermed representere et sentralt faglig supplement til lærerens arbeid (Gjertsen et.al., 2018, s. 165).

7.3 Det tverrfaglige samarbeidet

Gjertsen et.al. (2018, s. 167) påpeker at lærerrollen kan forbindes med tre kriser: autoritetskrise, kunnskapskrise og sosial krise. Disse krisene vil styrke behovet for tverrprofesjonell kompetanse i skolen. Autoritetskrise kan oppstå når myndighet og autoritet ikke lenger er knyttet til utdanning og stilling, og andre yrkesgrupper kan bidra med kunnskap og kompetanse innen omsorg, relasjon og kommunikasjon for å utfylle lærerens kunnskapsgrunnlag. Kunnskapskrisen omhandler lærerens følelse av enerett på kunnskap. Samtidig vil barn og unge også tilegne seg kunnskap og ferdigheter utenfor skolen og fra andre yrkesgrupper i skolen.

Den sosiale krisen innebærer at lærere må engasjere seg i barn og unges livssituasjon og være oppmerksom på at de fungerer under ulike sosiale livsvilkår. Dersom læreren skulle havne i en av disse krisene, kan det virke hemmende for barn og unges læring, både når det gjelder kunnskap og sosiale situasjoner.

Christensen og Godø (2021, s. 19) viser til viktigheten av kunnskap om tverrfaglige samarbeid og hva som kjennetegner et samarbeid som fungerer godt. Forfatterne viser til studier hvor lærere opplever at samarbeidet med andre profesjoner kan være vanskelig, da deres rolleforståelse utfordres. Det vises imidlertid også til studier hvor lærere opplever samarbeidet som noe positivt. Noe som ble trukket frem som viktig for samarbeidet er ledelse, der god lederstøtte viser seg å være avgjørende for et godt samarbeid (Christensen & Godø, 2021, s. 22).

8.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg drøfte problemstillingen min i lys av funnene jeg har gjort og teorien jeg har presentert. Jeg vil ta utgangspunkt i påstandene som står i artiklene og teoriene som omhandler det psykiske helsearbeidet i skolen, etterfulgt av betydningen av det tverrfaglige samarbeidet i skolen. Utgangspunktet for denne drøftingen er min problemstilling: *Hvorfor er miljøterapeuter i skolen viktig, og hvordan kan de bidra til å bedre psykisk helse hos elevene?*

8.1 Psykisk helsearbeid i skolen

En av de kanskje største helseutfordringene som samfunnet vårt står overfor er psykiske plager og lidelser. I løpet av barne- og ungdomstiden debutterer ofte de psykiske helseplagene, og skolen trekkes frem som en viktig arena for forebygging av psykisk helse (Bru et al, 2016, s. 17). Gjennom det tverrfaglige temaet Folkehelse og Livsmestring signaliserer regjeringen skolens ansvar i det psykiske helsearbeidet. Nulltoleranse mot både trakassering og mobbing er lovfestet gjennom kapittel 9a i opplæringsloven der det står at barn har rett på et trygt og godt skolemiljø som fremmer elevens helse, trivsel og læring (opplæringsloven, 1998, §9a-2). Dersom man ser dette i sammenheng med Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell, vil regjeringen, ved å sette det psykiske helsearbeidet inn i skolen, påvirke lærerne til å ha mer fokus på psykisk helse. Dette viser hvor omfattende ansvar skolen og lærerne etter hvert har fått. I skolen vil psykisk helsearbeid handle om tiltak for å forebygge psykiske plager, styrke elevens livskvalitet og opplevelse av mestring, identifisere elever i risiko og sette inn tiltak for

elever som viser tegn på psykiske problemer. Flere lærere gir uttrykk for at de ønsker å arbeide på en mer kvalifisert måte med det psykiske helsearbeidet, men de opplever samtidig at kunnskapen og tiden deres ikke strekker til (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 274). De opplyser at helsearbeid ikke er inkludert i lærerutdanningen, og at det heller ikke har vært et tema i deres skoler. Dette gjør at lærere føler seg uforberedt i møte med elever med psykiske helseproblemer, noe kan henge sammen med den manglende kunnskapen om hvordan man best mulig imøtekommer disse problemene (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 278). En kan derfor stille spørsmål om lærere alene er de rette til å forvalte en så stor oppgave som psykisk helsearbeid i skolen. Tydelig mangel på kunnskap kan tyde på at det er behov for flere yrkesgrupper inn i skolen.

Miljøterapeuter har en bredere kompetanse enn lærerne innen psykisk helse og vil derfor kunne ha en annen forståelse enn lærerne i det psykiske helsearbeidet. De vil kunne tidlig fange opp problematikk rundt elevens psykiske helse, og samtidig formidle hjelp til dem (Gustavsson & Tømmerbakken, 2011, s.37). Dersom miljøterapeuter arbeider med å skape et inkluderende felleskap, bygge trygge relasjoner og hindre mobbing, vil det kunne gjøre at elevene opplever skolen som et trygt og positivt sted å være. Holte et al (2022, s. 347) viser at forebyggende arbeid i skolen er mest effektivt dersom det skjer en kombinasjon av tiltak på ulike nivå. Dette kan tolkes som at skolen ikke bare skal formidle helse relatert kunnskap, men også være en helsefremmende samfunnsinstitusjon. Dette kan tyde på at skolen behøver flere yrkesgrupper inn i skolen som kan arbeide på ulike nivå, noe som igjen vil kunne gi elevene et mer helhetlig tilbud.

I et samfunnsmessig perspektiv vil det være nyttig å jobbe forebyggende i skolen for i større grad kunne fange opp og redusere sjansen for at plagene til unge vil vedvare. Ved å arbeide forebyggende i skolen kan man i større grad ivareta den enkeltes psykiske helse, men også bidra til å redusere presset på helsevesenet, som allerede har begrensede ressurser og der ventelistene er lange. Refsnes og Danielsen (2018, s.274) stiller seg bak problemet om det økende psykiske helseproblemet og viser til at konsekvensene av dette har ført til at flere mistrives, skulker eller faller helt ut av den videregående skole. I ytterste konsekvens kan dette føre til at flere faller utenfor samfunnet og at antallet unge uføre øker.

Som nevnt tidligere i oppgaven gir lærerne uttrykk for at de har fått mindre tid til å forbedre og utvikle undervisningen de siste årene. Utdanningsforbundet (2021) påpeker at dersom en

ansetter flere yrkesgrupper i skolen, vil det ikke bare bli tilført en annen kompetanse enn hva lærerne har, men lærerne vil få bedre tid til å gjøre jobben sin skikkelig. Refsnes og Danielsen (2018, s. 279) viser i sin studie at lærerne opplever en følelse av hjelpeløshet og frustrasjon, da de verken har kompetanse eller tid til å ivareta elevenes behov på en tilfredsstillende måte. Det å bygge et lag rundt læreren kan derfor være hensiktsmessig for å frigjøre noe av presset og forventningene til lærerne, som igjen vil ha positiv innvirkning på elevene. En kan derfor argumentere med at det å ansatte flere yrkesgrupper vil kunne ha positiv effekt på elevene, da læreren vil få bedre tid til å fokusere på undervisningen og eleven kan samtidig bli sett og ivaretatt på en god måte. Videre vil det å ansette miljøterapeuter gjøre at elevene får en trygghet hos en ekstra voksenperson.

Elever uttrykte at vanskelige hjemmeforhold og dårlig selvtillit er noen av årsakene til dårlig psykisk helse (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 278). Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell bidrar til å forstå hva som påvirker elevens helse, trivsel og læring. Modellen kan bidra som en forståelsesramme for hvordan relasjoner på mikronivå (som for eksempel relasjonen mellom lærer og elev) kan påvirkes av andre systemer, eksempelvis kontakten mellom skole og hjem, og skolens organisering (Refsnes & Danielsen, 2018, s. 275). Hvis en forstår barnets psykiske helse ut fra denne modellen, kan skolen være en kompenserende arena for psykisk helse. Skolen kan være en beskyttelsesfaktor for barn som er i risiko utenfor skolen. Risikofaktorer utenfor skolen kan være foreldrekonflikt/skilsmiss, rusmisbruk av foreldre, mishandling, overgrep eller traumer. Dette krever imidlertid at skolen er et positivt sted som tilbyr riktig kompetanse, ressurser og oppmerksomhet fra lærere og andre yrkesgrupper i skolen. Holte et.al (2022, s. 354) trekker frem betydningen av å bruke miljøterapeuter i skolen som sentralt for at skolen skal ha gode vilkår for sårbarhet, og kunne bidra til å fremme god psykiske helse. Elever og lærere opplyser her at de ønsker mer kunnskap om psykisk helse, da mange opplever at psykiske lidelser og symptomer latterliggjøres grunnet uvitenhet. Siden skolen skal være et sted hvor en kan få støtte og profesjonell hjelp, vil det å få inn rett kunnskap kunne være viktig for at flere elever tør åpne seg og ta imot hjelp. For at miljøterapeutene skal gjøre en betydningsfull jobb med elevene, kreves det imidlertid at ledelsen og lærerne støtter og gir rom for kompetansen til miljøterapeutene (Holte et.al. 2022, s. 354 & 355).

8.2 Det tverrfaglige samarbeidet

Ifølge Borg og Lyng (2019, s. 10) skal miljøterapeuter som er ansatt i skolen utfylle lærenes kompetanse, og gjennom samarbeid med andre instanser bidra til å fremme et godt læringsmiljø og utvikle elevenes sosiale kompetanse. Glavin og Erdal (2022, s.43) viser til at dersom et samarbeid skal lykkes kreves det at samarbeidet er forankret i kommunen og fylkeskommunens planer. I dag er ikke dette tilfellet, og det er heller ikke lovpålagt å ansette miljøterapeuter i skolen. Miljøterapeuter som blir ansatt i skolen opplever derfor at stillingsbeskrivelsen deres ikke er tilstrekkelig tydelig, noe som kan henge sammen med at det ikke finnes et lovverk som regulerer deres arbeid, og skolene derfor selv i mye større grad kan bestemme hva deres arbeidsoppgaver skal være. Men mangel på tydelige stillingsbeskrivelser behøver ikke nødvendigvis være negativt, da det kan gjøre at miljøterapeutene selv kan forme sin egen stilling, og sette søkelys på de arbeidsoppgavene som en selv mener er viktig i skolen. På en annen side kan dette likevel oppleves som en utfordring. Gjertsen et al. (2018) viser at mangel på en formalisert posisjon og lovbestemte roller ofte fører til uformelle og kanskje motstridende forventninger. Som et resultat kan ansatte i skolen ha ulike forventninger til hva miljøterapeutens rolle er i skolehverdagen. Lærere kan ha én forventning, mens miljøterapeutene har en annen. Dette kan gjøre at skillet mellom hvem som skal gjøre hva blir visket bort (Gjertsen et.al., 2018, s. 173 og 175). Mangelen på klare retningslinjer for arbeidsoppgavene til miljøterapeuter, samt fraværet av krav om ansettelse av denne yrkesgruppen i skolen, skaper gjerne uklarheter rundt deres rolle og status i skolesystemet (Gjertsen et al., 2018, s. 175). Basert på argumentene i både Gjertsen et al (2018) og Glavin og Erdals (2018) sine teorier, kan det hevdes at disse uklarhetene påvirker elevene i skolene negativt. Det kan være utfordrende å gi elevene likeverdig og helhetlig hjelp ut ifra de varierende stillingsbeskrivelsene. Det vil også kunne medføre vekslende kvalitet både på arbeidet og oppfølgingen, samt hjelpen vil være ulik fra kommune til kommune og fra skole til skole.

Forskning på tverrfaglig samarbeid antyder på motstridende interesser. Noen lærere opplever at deres rolleforståelse utfordres, og at samarbeidet derfor blir vanskelig (Christensen & Godø, 2021, s. 19). Dette kan ses i sammenheng med det Gjertsen et.al (2018, s. 167) beskriver som autoritetskrise, der andre yrkesgrupper har kompetanse som utfyller kunnskapsgrunnlaget til læreren. Dette kan for eksempel være relasjonskompetanse eller psykisk helsearbeid. Dersom læreren står midt i en slik autoritetskrise, kan det virke hemmende på barns muligheter for faglig og sosial læring. Det bør derfor rettes større

oppmerksomhet mot tverrfaglig samarbeid i skolen, samtidig som det bør arbeides for å utvikle forståelse blant de ulike profesjonene om viktigheten av både egne og andres kjernekompetanse (Christensen & Godø, 2021, s. 19). Det trekkes frem spesielt tre punkter som er særlig betydningsfull i samarbeidet mellom lærere og miljøterapeuter; personlig engasjement, god samarbeidsatmosfære og at man opplever å «dra lasset» sammen. Gjennom gjensidig enighet og forståelse om egne og andres kjernekompetanse vil et slik samarbeid kunne redusere faren for autoritetskriser, og hjelpe yrkesprofesjonene i skolen til å arbeide mot et felles mål om å gi alle elever en god skolehverdag.

For å lykkes med det tverrfaglige samarbeidet blir ofte god ledelse og styring nevnt som fundamentalt. Det behøves for at samarbeidet skal overleve og for å skape en struktur i samarbeidet. Dersom de involverte parter ikke har kjennskap til de andres kompetansefelt, vil det kunne føre til at de mister tillit til hverandre, noe som igjen vil kunne gjøre at samarbeidet ikke fungerer som tilsiktet. Ved at ledelsen plasserer ansvaret, viser en tydelig rollefordeling og støtter de ulike yrkesgruppene vil dette kunne øke tilliten, og samarbeidet vil i større grad ha mulighet til å fungere. Dersom skolen har manglende ressurser i form av økonomi og tid, vil det derimot kunne gjøre at samarbeidet ikke fungerer. Dersom man ser det fra barnets perspektiv, vil manglende økonomi og tid kunne føre til at skolen ikke blir en arena som gir eleven den hjelpen den trenger på en tilfredsstillende måte. Glavin og Erdal (2022, s.45) påpeker at samarbeidet bør være så nær eleven som mulig for å sikre at den får tidlig og rask hjelp. Dette vil imidlertid ikke være mulig dersom skolen, der eleven tilbringer mye av sin hverdag, ikke har kompetansen eller tid til å gi eleven dette.

9.0 Avslutning

I denne bacheloroppgaven har jeg fordypet meg i hvorfor miljøterapeuter i skolen er viktige og hvordan de kan arbeide for å bedre den psykiske helsen hos elevene. Funnene jeg har presentert viser til at lærere verken har tilstrekkelig med kunnskap eller nok tid til å ivareta elevens ulike vansker. Til tross for at mange lærere ser verdien av å involvere BSVere i skolen, påpekes det samtidig at samarbeidet kan være utfordrende. Dette kan henge sammen med at rollene og arbeidsoppgavene som BSVere har ikke er tydelig avklart. Som Glavin og Erdal (2022) presiserer, burde samarbeidet være så nær eleven som mulig, da dette gir et godt grunnlag for å lykkes med samarbeidet. På bakgrunn av dette kan det forstås som at dersom samarbeidet skal fungere godt og ha en positiv innvirkning på eleven, må miljøterapeuter i skolen bli forankret i kommunens og fylkeskommunes planer.

Det er enighet blant lærerne og regjeringen om at det psykiske helsearbeidet bør få mer oppmerksomhet i skolen, men for å fremme dette på en hensiktsmessig måte og med riktig kunnskap, trengs det flere lag med kompetanse i skolen. Miljøterapeuter kan arbeide forebyggende i skolen, og kan med det bidra til et godt skolemiljø ved å hjelpe enkeltelever, grupper og klasser. Ved å gi miljøterapeuter en mer sentral plass i skolen samt ha fokus på å tilrettelegge for et godt samarbeid, er jeg overbevist om at miljøterapeuter vil være en viktig ressurs i skolens fremtid. Ikke bare vil det være bra for elevens psykiske helse, men det vil også gi lærerne mer tid til å forbedre og utvikle undervisningen. Skolene trenger derfor flere gode hjelpere inn i det arbeidet de gjør.

Litteraturliste

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide* (4th edition). McGraw- Hill Education.

Baltzersen, R. K. (u.å.). *Pedagogikk i Lærerutdanningen*.

<https://pedagogikk.pressbooks.com/chapter/bronfenbrenners-utviklingsokologiske-modell/>

Borg, E., Christensen, H., Fossetøl, K. & Pålshaugen, Ø. (2015). *Hva lærerne ikke kan! Et Kunnskapsgrunnlag for satsning på bruk av flerfaglig kompetanse i skolen*.

<https://oda.oslomet.no/oda-xmllui/bitstream/handle/20.500.12199/6261/r2015-6.pdf?sequence=1%26isAllowed=y>

Borg, E. & Lyng, S., T. (2019). *Sosialfaglig kompetanse i skolen*. Fellesorganisasjonen.

<https://www.fo.no/getfile.php/1319574-1569406570/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Sosialfaglig%20kompetanse%20i%20skolen.pdf>

Bronfenbrenners, U. (2005). *Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell*. Helsedirektoratet. 2015. Hentet 28.04.2023 fra:

https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/trivsel-i-skolen/Trivsel%20i%20skolen.pdf/_attachment/inline/9e76ad2b-14eb-4c5f-bf8b-e157f5efcc06:176ea3b766b3d06407dbd9395c3b1776682c5ab7/Trivsel%20i%20skolen.pdf

Bru, E., Idsøe, E. C. & Øverland, K. (2016). *Psykisk helse i skolen*. Universitetsforlaget.

Christensen, H. & Godø, H., T. (2021). Tverrprofesjonelt samarbeid i skolen: Lærerens forståelse av egen kjernekompetanse. *Nytt Pedagogisk Tidsskrift*, 2021.

<https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/doi/full/10.18261/issn.1504-2987-2021-01-03>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.). Oslo. Gyldendal.

- Fellesorganisasjonen. (2015). *Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere inn i skolen*. Hentet 31.03.2023 fra: <https://www.fo.no/uttalelser-fra-kongressen/barnevernspedagoger-sosionomer-og-vernepleiere-inn-i-skolen-article58812305.html?fbclid=IwAR1AkKL5Z4RzDfYgxcwRfoR5fRIQjOIg2rqSkep1NJ1veMqwPJVpD7o1acg>
- Flaten, K. & Sollesnes, T. (2016). *Oppvekst og miljø barn og unges utvikling*. Cappelen Damm akademisk.
- Gjertsen, P, Å., Hansen, M. B. V. & Juberg, A. (2018). Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 2018. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2464-3076-2018-02-05>
- Glavin, K & Erdal, B. (2022). *Tverrfaglig samarbeid i praksis. Til beste for barn og unge i kommune- Norge*. (4.utg.) Oslo. Kommuneforlaget AS.
- Gulbrandsen, L. M. (2017). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i pedagogiske perspektiver*. (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Gustavsson, U. & Tømmerbakken, N. (2011). *Sosialfaglig arbeid I skolen. Om samarbeidet mellom lærer og sosialarbeider*. (1. utg.) Oslo. Kommuneforlaget
- Holte, K., L., Foss, E., M. & Sträng, R. (2022). Psykisk helse skapes i de daglige skoleerfaringene. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 2022. <https://www-idunn.no.galanga.hvl.no/doi/10.18261/npt.106.4.6>
- Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5.utg.). Abstrakt forlag AS.
- Kinge, E. C. (2022). *Utfordrende atferd i skolen*. (2.opplag). Universitetsforlaget.
- Kvello, Ø. (2012). *Oppvekstmiljø og sosialisering*. (1.utg.) Oslo Gyldendal Norsk Forlag AS.

Meld. St. 6 (2019-2020). *Tett på- tidlig innsats og inkluderende felleskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/3dacd48f7c94401ebefc91549a5d08cd/no/pdfs/stm201920200006000dddpdfs.pdf>

NOU 2022:13. (2022). *Med videre betydning- Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole*. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-13/id2929000/?ch=1>

Opplæringsloven. (1998) Lov om grunnskolen og videregående opplæring (LOV-1998-07-17-61). Lovdata.

https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11

Refsnes, A, H. & Danielsen, A. G. (2018). Yrkesfaglæreres opplevelse av sin rolle I det psykiske helsearbeidet. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 2018.

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3010-2018-04-02>

Utdanningsdirektoratet. (2019, 07. November). *Folkehelse og Livsmestring*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/?lang=nob>

Utdanningsforbundet. (2021, 25. Februar). *Flere yrkesgrupper inn i skolen*. Hentet fra:

<https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/utdanningsforbundet-mener/artikler/flere-yrkesgrupper-inn-i-skolen/>

Uthus, M. (2022). *Elevenes psykiske helse i skolen. Utdanning til å mestre egne liv*. (2.utg.). Gyldendal.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Søkehistorikk

Oversiktstabellen nedenfor presenteres artiklene jeg har valgt å se nærmere på

Søk i perioden 21.03.23- 26.04.23

Søkebase	Søkeord	Antall treff	Artikkel
Oria, Hvl	Psykisk helse og skolen	19	«Psykisk helse skapes i de daglige skoleerfaringene» 2022.
Idunn	«miljøarbeid» OG «skole»	27	«Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen» 2018.
Idunn	«Psykisk helsearbeid» OG «skole»	41	«Yrkesfaglæreres opplevelse av sin rolle i det psykiske helsearbeidet» 2018.
Idunn	«Tverrprofesjonelt» OG «skole»	14	«Tverrprofesjonelt samarbeid i skolen: Lærerens forståelse av egen kjernekompetanse» 2021.

Figurliste

Figur 1

Bronfenbrenner, U. (2005). *Utviklingsøkologiske modell. Helsedirektoratet, 2015*. Hentet fra:
https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/trivsel-i-skolen/Trivsel%20i%20skolen.pdf/_attachment/inline/9e76ad2b-14eb-4c5f-bf8b-e157f5efcc06:176ea3b766b3d06407dbd9395c3b1776682c5ab7/Trivsel%20i%20skolen.pdf